

BS/74/2012

O DOPUSZCZALNOŚCI
STOSOWANIA KAR CIELESNYCH
I PRAWIE CHRONIĄCYM DZIECI
PRZED PRZEMOCĄ

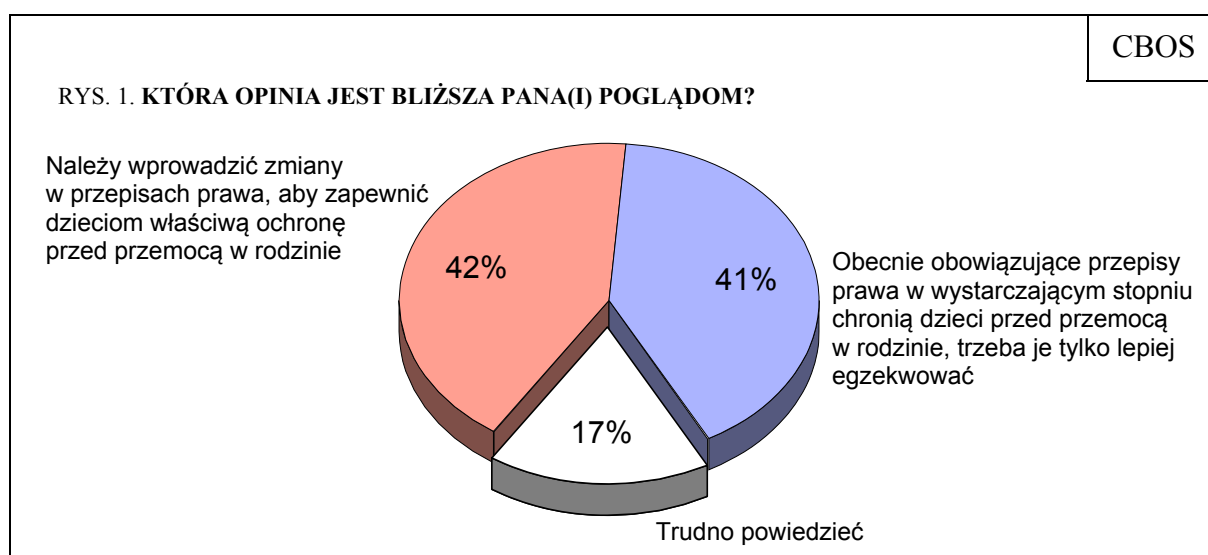
Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
11 stycznia 2012 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W styczniu tego roku weszła w życie ustawa *O wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* („dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności”)¹, określająca wiele nowych zadań z zakresu wspierania rodziny. Polacy są jednak podzieleni w opiniach na temat potrzeby wprowadzania nowego prawa chroniącego dzieci. Te kwestie, a także problem stosowania kar fizycznych poruszyliśmy w naszym majowym badaniu².

OCHRONA PRAW DZIECKA

Około dwóch piątych dorosłych Polaków (42%) uważa, że potrzebna jest zmiana przepisów w celu zapewnienia dzieciom właściwej ochrony przed przemocą w rodzinie. Mniej więcej tyle samo osób (41%) jest natomiast zdania, że obecnie obowiązujące przepisy prawa w wystarczającym stopniu chronią dzieci, trzeba je tylko lepiej egzekwować.

¹ Ustawa *O wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (Dz.U. z dnia 21 lipca 2011 roku) – preambuła.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (264) przeprowadzono w dniach 10 – 16 maja 2012 roku na liczącej 1017 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Kobiety znacznie częściej niż mężczyźni twierdzą, że należałoby uchwalić nowe prawo, żeby zapewnić dzieciom właściwą ochronę (odpowiednio: 48% i 35%). Natomiast więcej mężczyzn (48%) niż kobiet (35%) uważa, że obowiązujące przepisy są wystarczające.

Tabela 1

Która opinia jest bliższa Pana(i) poglądom?	Kobiety	Mężczyźni
	w procentach	
Obecnie obowiązujące przepisy prawa w wystarczającym stopniu chronią dzieci przed przemocą w rodzinie, trzeba je tylko lepiej egzekwować	35	48
Należy wprowadzić zmiany w przepisach prawa, aby zapewnić dzieciom właściwą ochronę przed przemocą w rodzinie	48	35
Trudno powiedzieć	17	17

PRYZWOLENIE NA STOSOWANIE KAR FIZYCZNYCH

W ciągu ostatnich czterech lat wzrosła liczba przeciwników stosowania kar fizycznych wobec dzieci (z 42% do 51%). Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że w roku 2008 w porównaniu z wcześniejszym pomiarem odnotowaliśmy wzrost liczby zwolenników fizycznego karcenia dzieci (z 41% do 49%). Badanie w 2008 roku³ było przeprowadzone po zapowiedziach premiera Donalda Tuska, że w Polsce – podobnie jak w wielu innych krajach europejskich – zostanie wprowadzony prawny zakaz stosowania kar fizycznych wobec dzieci. Dyskusje na ten temat wywołały wiele emocji i wydaje się, że przyniosły wówczas efekt przeciwny do zamierzonego. Tegoroczne dane są bardzo zbliżone do wyników uzyskanych w 1994 roku.

Mimo wahań opinii dotyczących bezwzględnego sprzeciwu wobec kar fizycznych, spada przyzwolenie na przemoc wobec dzieci. Teraz tylko co trzeci Polak (34%) uważa, że lanie jeszcze nikomu nie zaszkodziło, podczas gdy w roku 2008 ze stwierdzeniem tym zgadzało się 41% badanych, a w 1994 – 47%. Obecnie nie zgadza się z tą opinią trzy piąte Polaków (61%).

Zwiększa się także sprzeciw wobec karania dzieci klapssem. Chociaż tę łagodną karę, bardziej symboliczną niż fizyczną, nadal akceptuje zdecydowana większość respondentów (73%, od 2008 roku spadek o 5 punktów), jedna czwarta (25%, wzrost o 6 punktów) sprzeciwia się nawet takiej formie kary cielesnej.

³ Zob. komunikat CBOS „Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci”, lipiec 2008 (oprac. B. Roguska).

Tabela 2

Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującymi stwierdzeniami?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	V 1994		VI 2008		V 2012	
	w procentach					
Wobec dzieci nie powinno się stosować żadnych kar fizycznych						
Zdecydowanie tak	23	52	19	42	23	51
Raczej tak	29		23		28	
Raczej nie	35	41	37	49	33	45
Zdecydowanie nie	6		12		12	
Trudno powiedzieć	7		9		4	
Lanie jeszcze nikomu nie zaszkodziło						
Zdecydowanie tak	11	47	11	41	7	34
Raczej tak	36		30		27	
Raczej nie	29	46	28	54	30	61
Zdecydowanie nie	17		26		31	
Trudno powiedzieć	7		5		5	
Są sytuacje, że dziecku trzeba dać klapsa						
Zdecydowanie tak	-		28	78	19	73
Raczej tak	-		50		54	
Raczej nie	-		11	19	15	25
Zdecydowanie nie	-		8		10	
Trudno powiedzieć	-		3		2	

Płeć, wiek i wykształcenie wpływają na stosunek badanych do bicia dzieci, czyli tzw. lania. O jego nieszkodliwości przekonani są przede wszystkim najstarsi respondenci (46%), częściej mężczyźni (40%) niż kobiety (29%). Im wyższe wykształcenie badanych, tym mniejsze poparcie dla tej metody wychowawczej. Natomiast na stosunek do karania dzieci klapssem płeć nie ma większego wpływu. Mniejsze są też różnicowania opinii w zależności od wieku. Najwyraźniejsze pozostają te, które wiążą się z poziomem wykształcenia. Im wyższy, tym częściej badani sprzeciwiają się karaniu dzieci, choćby klapssem (zob. tabele aneksowe).

Zmniejsza się również odsetek rodziców przyznających, że biją swoje dzieci. Obecnie co ósmy badany mający dzieci poniżej 20 roku życia (12%) przyznaje, że czasem bije lub bił dziecko. Przed trzema laty twierdziła tak niemal jedna piąta rodziców (19%), a osiemnaście lat temu – jedna trzecia (34%). W tym roku trzy czwarte rodziców mających dzieci do lat 19 (74%) deklaruje, że nigdy nie dostały one lania, natomiast co siódmy (14%) twierdzi, że nie pamięta, czy takie zdarzenie miało miejsce. Trzeba jednak zaznaczyć, że zakres zjawiska może być niedoszacowany (gdyż jest to zachowanie raczej nieakceptowane

społecznie), zwłaszcza że pytanie dotyczące stosowania kar cielesnych wobec dzieci zostało sformułowane w taki sposób, że wyraźnie nawiązuje do mocnego bicia, a nie do lekkiego klapsa.

Tabela 3

Kiedy ostatnio Pana(i) dziecko dostało porządne lanie, „trzeba mu było wlać”?	Wskazania respondentów według terminów badań						
	IX 1994* (N=1222)	X 1998** (N=430)	VI 2001** (N=407)	II 2002** (N=375)	I 2005** (N=390)	II 2009** (N=325)	V 2012** (N=320)
	w procentach						
W tym tygodniu	6	3	1	1	1	1	1
W tym miesiącu	6	7	8	3	3	1	1
W ciągu ostatniego roku	11	10	12	6	7	4	3
Dawniej, gdy dziecko było młodsze	11	17	23	17	11	13	7
Nigdy nie dostało lania	46	43	51	55	62	69	74
Nie pamiętam	20	20	6	17	16	13	14

* Badanie CBOS „Moja rodzina”, próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski wychowujących co najmniej jedno dziecko poniżej 19 lat
 ** Deklaracje osób mających dzieci do 19 roku życia

Rodzice⁴ niezgadający się z opinią, że wobec dzieci nie powinno się stosować żadnych kar fizycznych, znacznie częściej niż ci, którzy popierają ten pogląd, przyznają, że ich dzieci dostały kiedyś porządne lanie (odpowiednio: 17% i 7%). Warto jednak podkreślić, że także wśród rodziców sprzeciwiających się potępieniu wszelkich kar cielesnych ponad dwie trzecie (68%) twierdzi, że nigdy nie sprawiło lania swoim dzieciom.

Tabela 4

Rodzice, którzy:	Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że wobec dzieci nie powinno się stosować żadnych kar fizycznych?	
	Zgadzam się	Nie zgadzam się
	w procentach	
– twierdzą, że ich dzieci dostały kiedyś porządne lanie	7	17
– twierdzą, że ich dzieci nigdy nie dostały lania	80	68
– nie pamiętają, czy ich dzieci dostały lanie	13	15

Analizy dotyczą jedynie rodziców dzieci do lat 19

Jeszcze większe różnice odnotowujemy w deklarowanych zachowaniach rodziców zgadzających się ze stwierdzeniem, że lanie jeszcze nikomu nie zaszkodziło, i tych, którzy go nie akceptują. Rodzice uważający, że lanie jest nieszkodliwą formą karania dzieci, ponad

⁴ Analizy zależności między poglądami na temat stosowania kar fizycznych a rzeczywistymi zachowaniami rodziców dotyczyły jedynie tych, którzy mają dzieci do 19 roku życia.

trzykrotnie częściej niż pozostali przyznają, że biją lub bili swoje dzieci (odpowiednio: 24% i 7%). Ponadto znacznie częściej twierdzą, że nie pamiętają, czy takie zdarzenie miało kiedyś miejsce, co może być, przynajmniej w niektórych przypadkach, przejawem niechęci, aby przyznać się do stosowania tego rodzaju kar. Zdecydowana większość rodziców niezgadających się z opinią, że lanie jest nieszkodliwe (84%), twierdzi, że ich dzieci nigdy nie były karane w ten sposób, natomiast wśród tych, którzy popierają ten pogląd – połowa (51%).

Tabela 5

Rodzice, którzy:	Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że lanie jeszcze nikomu nie zaszkodziło?	
	Zgadzam się	Nie zgadzam się
	w procentach	
– twierdzą, że ich dzieci dostały kiedyś porządne lanie	24	7
– twierdzą, że ich dzieci nigdy nie dostały lania	51	84
– nie pamiętają, czy ich dzieci dostały lanie	25	9

Analizy dotyczą jedynie rodziców mających dzieci do lat 19

Spada przyzwolenie na stosowanie kar cielesnych wobec dzieci. Polacy coraz częściej nie zgadzają się z poglądem, że lanie jeszcze nikomu nie zaszkodziło. Większość jednak popiera wychowawcze znaczenie symbolicznego klapsa. Być może dlatego Polacy ambiwalentnie podchodzą do prawnego regulowania tych kwestii. Mniej więcej tyle samo uważa, że potrzebne są nowe przepisy lepiej chroniące dzieci przed przemocą w rodzinie, co jest zdania, że te obecnie obowiązujące są wystarczające. Interesujące okazało się zestawienie opinii na temat kategorycznego odrzucenia jakichkolwiek kar fizycznych. Pięć lat temu, w trakcie debaty dotyczącej prawnego uregulowania tej kwestii, zwolenników bezwzględnego potępienia kar fizycznych było mniej niż w roku 1994. Obecnie opinie na ten temat są zbliżone do tych sprzed osiemnastu lat. Paradoksalnie, debata mogła się przyczynić do spadku poparcia dla rezygnacji z jakichkolwiek kar cielesnych. Można jednak zaobserwować powolną, ale pozytywną zmianę świadomości społecznej w tym zakresie, co wpływa na rzeczywiste zachowania rodziców. Ci, którzy akceptują kary fizyczne, stosują je znacznie częściej niż uważający, że nie powinno się sięgać po tego typu środki wychowawcze.

Opracowała
Katarzyna KOWALCZUK